

**ЕДГАР АЛЪН ПО
БЕЗ ДЪХ
РАЗКАЗ НИТО ЗА, НИТО ОТ
„БЛЕКУУД“**

Превод от английски: Георги Славов, 1966

chitanka.info

БЕЗ ДЪХ^[0]

— О, не дишай и т.н.
(„Мелодии“ от Муър)

И най-злочестата участ в края на краищата трябва да се огъне пред несломимото мъжество на философията, тъй както най-непокорният град пред неотстъпния напор на врага Салманасар^[1], както знаем от Светото писание, три години обсаждал Самария^[2] и тя най-после паднала. Сарданапал^[3] — вижте у Диодор — удържал седем в Ниневия^[4], но пак без успех. Троя погинала към края на второто петилетие; Ашдод^[5] — твърди Аристей, залагайки честната си дума — отворил най-сетне врати пред Псаметих^[6], след като ги е държал залостени почти четвърт столетие.

— Ти ли, негоднице!... Ти ли, вещице!... Ти ли, двуличнице! — виках аз по жена си на утрото след сватбата. — Ти ли, магьоснице!... Ти ли, сатана!... Ти ли, нищожество с претенции!... Ти ли, вертепна измет!... Ти ли, зловонно олицетворение на квинтесенцията на всесветовната гнус!... Ти ли... ти... — и при тези думи, застанал на пръсти, сграбчил я за гушата, допрял уста до ухото ѝ, канейки се тъкмо да избълвам нов и още по-осъдително цветисто-позорен епитет, който, ако го бях изкряскал, положително би я убедил в собственото ѝ безличие, за мой безпределен ужас и изумление открих, че съм останал без дъх.

Изразите: „Дъх не ми стига“, „Останах без дъх“ и други подобни, прекалено често се употребяват във всекидневния говор, ала никога и през ум не ми е минавало, че гибелното злощастие, за което ви

разказвам, би могло *bona fide*^[7], действително да се случи! Представете си — ако по природа сте надарен с въображение, — казвам ви, представете си моето учудване... уплаха и отчаянието ми!

Аз си имам обаче един добър дух, който никога не ме е изоставял напълно. Дори в моменти на най-необуздани състояния на духа винаги запазвам чувството за благопристойност *et le chemin des passions me conduit* — както изповядва за себе си лорд Едуард в „Юлия“^[8] — *à la philosophie véritable*^[9].

Макар и в първия момент да не можах точно да определя до каква степен ме бе поразило нещастие, реших на всяка цена да крия от жена си злополуката, дордето бъдещето не ми разкрие размера на нечуваното ми бедствие. Затова мигом промених изражението си: върху освирепялото и разкрито лице надянах маската на лукаво и кокетно добродушие, лекичко пошляпнах съпругата си по бузата, целунах я по другата и без да издам звук (О, фурии! Не можех), я оставих да се чуди на моята шеговитост, завъртях се на палци и с *ras de zephir*^[10] се измъкнах от стаята.

И ето ме, миг след това благополучно уединен в личния си *boudoir*, ужасяващ пример за злочестите последствия, съпровождащи сприхавостта... жив, с отличителните белези на мъртвец... мъртъв, с проявите на жив... аномалия върху лицето на земята... съвсем спокоен и все пак без дъх.

Да! Без дъх! Най-сериозно ви говоря, напълно бях изгубил дъх. И перушинка не можех да раздвижи с него, та ако ще би животът ми да зависеше от това, нито да замъгля чувствителния лик на огледалото. Тежка участ! — И все пак след първоначалния съкрушителен пристъп на покрусата настъпи известно облекчение. Изпробвах словесните си способности, които поради невъзможността да продължа разговора с жена си бях помислил за напълно погубени, и открих, че всъщност са само частично поразени; открих още, че ако при това странно кризисно състояние понижех гласа си до своеобразен, плътен, гърлен звук, все пак бих успял да продължа общението си с нея и да й излея своите чувства; звучността на гласа (гърлената, имам пред вид) зависи, както разбрах, не от струята на дъха, а от известно спазмодично движение на мускулите на хранопровода.

Отпуснах се на един стол и така останах няколко минути, потънал в размисъл. Разсъжденията ми, разбира се, ни най-малко не

бяха утешителни. Хиляди смътни и печални образи обсебиха душата ми... дори решението да се самоубия светкавично прекоси ума ми; обаче в дълбоко извратената човешка природа е вложена склонността да се отхвърля очевидното и действителното за сметка на далечното и невероятното. Потреперах при мисълта за самоубийство — за това най-отявлено зверство, — а междувременно върху килима пъстрата котка мъркаше силно, ловджийското куче пък изтежко и равномерно сумтеше под масата, сякаш и двете животни искаха да засвидетелствуват силата на дробовете си и очевидно да се присмеят над моето собствено белодробно безсилие.

Съкрушен от загъмжалите смътни надежди и опасения, най-после долових стъпките на жена си — слизаше по стълбището. Убедил се, че е излязла, с разтуптяно сърце се върнах към мястото, където ме сполетя бедата.

Заключих внимателно вратите отвътре и трескаво се залових да търся. Възможно е, мислех си аз, все някак да откроя изгубеното, което дирех, потулено в тъмно кътче или пък спотаено било в шкаф, било в чекмедже. Възможно е да е придобило газообразна... възможно е да е придобило дори осезаема форма. По много философски въпроси повечето философи все още поддържат нефилософски позиции. Уилям Годуин^[11] обаче твърди в своя „Мандевил“^[12], че „единствената реалност — това е невидимото“ и тъкмо тук, както всички ще се съгласят, се крие същността на въпроса в случая. Но преди да охули подобни категорични твърдения като неуместен принос на нелогичността, бих желал трезвомислещият читател да поспре за миг. Анаксагор^[13] — нека си припомним — поддържа, че снегът е черен: и неведнаж съм имал случай да се съглася с този факт.

Дълго и старателно дирех, ала жалкото възнаграждение за усърдието и настойчивостта ми се оказаха само едни изкуствени челюсти, два чифта подплънки за фалшиви бедра, едно стъклено око и няколко *billets doux*^[14] от мистър Дъхколкощеш до жена ми. Мога да отбележа още, че това доказателство за увлечението на собствената ми съпруга по мистър Д. не ми причини кой знае каква мъка. Фактът, че мисиз Бездъх би се възхитила от същество дотолкова различно от мен самия, бе естествено и необходимо зло. Аз, както е добре известно, на вид съм як и пълен и в същото време малко дребноватичък на ръст. Какво чудно има тогава, че клечкоподобната фигура на моя познат и

нейната пословична височина бяха срещнали всичкото дължимо уважение в очите на мисиз Бездъх. Но да се върнем към същественото.

Усилията ми, както и преди заявих, се оказаха безплодни. Шкаф след шкаф... чекмедже след чекмедже... кътче след кътче... най-внимателно огледах, но безуспешно. По едно време обаче помислих, че победата ми е повече от сигурна — когато, ровейки в някакъв несесер за тоалетни принадлежности, без да искам, счупих шише гранжански „Арахангелски елей“, който се осмелявам да препоръчам като извънредно приятен парфюм.

С натезало сърце се върнах в своя boudoir да размисля по какъв начин да се изплъзна от проникателността на жена си, докато приключа приготовленията да напусна страната — защото в себе си вече бях взел това решение. В чужда среда, където никой не ме познава, бих могъл, ако ми провърви, да успея да прикрия своята злочестина, годна, дори по-успешно от бедността, да охлади съчувствието на тълпата и да навлече върху главата на нещастника напълно заслуженото възмущение на добродетелните и доволстващите. Не се двоумих дълго. По природа паметлив, знаех наизуст цялата трагедия „Метамора“^[15]. Имах щастието да си спомня, че за изговора на репликите в пиесата — или поне на онези, предназначени да се произнасят от героя — тоновете на гласа, от които бях лишен, ни най-малко не бяха необходими, плътният гърлен звук изцяло преобладаваше със своята монотонност.

Известно време се упражнявах край едно не съвсем безлюдно бласто — моят случай обаче нямаше нищо общо с този на Демостен, това си беше чисто мой, личен и добросъвестно разработен план. И тъй, подготвен по всички линии, реших да накарам жена си да повярва, че внезапно ме е покорила страстта към сцената. Успехът ми беше повече от небивал; на всеки въпрос или намек отговарях свободно с моите жабешко-гробовни звуци, използвайки известни пасажии от трагедията — всяка част от която, както скоро с превисше задоволство открих, можеше да се прилага еднакво сполучливо към каквато и да е тема. Но не мислете, че когато произнасях тези пасажии, си позволявах да пренебрегвам косите погледи... зъбенето... полюшването на колената... влаченето на нозете... или всевъзможните неизброими обаятелни жестове, които сега справедливо се смятат за отличителни черти на всеки именит актьор. Разбира се, хората почнаха да говорят

няма ли да е по-добре, ако ми се надене усмирителна риза... ала, милостиви боже, нито за миг не им мина през ум да ме заподозрат, че съм останал без дъх.

Подредил най-подир работите си, едно утро рано-рано заех мястото си в дилижанса за... давайки на моите познати да разберат, че изключително важна работа изисква незабавното ми присъствие в този град.

Дилижансът беше претъпкан догоре и в предутринната дрезгавина лицата на моите съпътници не се различаваха добре. Без да оказвам съпротива, се оставих да ме наместват между двама джентълмени с колосални пропорции, а един трети, с още по-гигантски размери, след като предварително се извини, че си позволява подобна безцеремонност, с цял ръст се тръшна върху ми и мигом заспа, удавяйки без помен моите гърлени призови за помощ в хъркане, което би накарало да се засрамят дори стенанията, надавани от бика на Фаларис. За щастие състоянието на моите дихателни способности превърна задушаването в напълно изключена злополука.

На разсъмване наближихме покрайнините на града и моят изтезател стана, оправи яката на ризата си и съвсем приятелски ми поблагодари за любезността. Но обстоятелството, че не помръднах (всичките ми крайници бяха изкълчени, главата — изкривена на една страна), предизвика у него мрачни подозрения; тутакси разбуди останалите пътници и с пълна непоколебимост им изложи своето мнение, че през нощта са ги измамили, като вместо жив и здрав съпътник са им тикнали мъртвец — при тези думи здравата ме цапардоса по дясното око, за да докаже истинността на своето твърдение.

После всички един по един (бяха общо девет души) се счетоха задължени да ми издърпат ухото. Някакъв млад лекар поднесе джобно огледалце до устата ми, убеди се, че нямам дъх и по този начин твърдението на моя мъчител се обяви за напълно законен иск; цялата компания даде израз на своята решимост в бъдеще да не понася безропотно шантажи от такъв род, а понастоящем да не продължава по-нататък с тленни останки от подобно естество.

При това изявление съответно ме захвърлиха под табелата на странноприемницата „Врана“ (край която дилижансът случайно минаваше в момента), без да ме сполети допълнителна беда, като

изключим счупването на двете ми ръце — задното ляво колело на колата мина отгоре им. Нещо повече, трябва да бъда справедлив към кочияша и да отбележа, че не забрави да хвърли подир мен най-големия от моите куфари, който за нещастие падна точно върху главата ми, разбивайки черепа по начин колкото интересен, толкова и необичаен.

Съдържателят на „Врана“, гостлюбив човек, като откри, че вещите в куфара ми са достатъчни, за да го обезщетят за нищожното затруднение, с което щеше да се нагърби заради мен, прати да повикат един познат хирург, на чиито грижи ме предостави срещу менителница и разписка за десет долара.

Хирургът ме отнесе право в своя дом и незабавно се зае да прави най-различни операции. Като ми отрязва ушите обаче, установи известни признаци на живот. Веднага дрънна звънеца и прати да викнат един негов съсед — лекар, с когото се консултираше при спешни случаи. За да провери дали ще се потвърдят подозренията му, че съм жив, междувременно той направи разрез на стомаха ми и извади някои от вътрешностите ми, за да ги изследва допълнително.

Лекарят беше на мнение, че действително съм умрял. Постарах се да опровергая това мнение и с всички сили почнах да ритам, да се мятам и най-отчаяно да се гърча... тъй като операциите на хирурга бяха възвърнали до известна степен изгубените ми способности. Всичко обаче отдадох на въздействието на новата галванична батерия, с чиято помощ лекарят, който наистина бе учен мъж, направи серия любопитни експерименти, а поради факта, че аз лично имах дял в провеждането им, не можех да не проявя подчертан интерес. Независимо от това обаче се чувствавах крайно обезсърчен, защото въпреки неколкочратните опити да заговоря словесните ми дарби си останаха в пълен застой и аз не успях дори уста да отворя, камо ли да дам отговор на някои смислени, ала все пак чудновати теории, които при други обстоятелства основните познания на Хипократовата патология биха ми позволили с лекота да опровергая.

Неспособни да стигнат до каквото и да било заключение, двамата лекари отложиха изследванията за по-късно. Отнесоха ме в една мансардна стаичка; съпругата на хирурга ме снабди с чифт долни гащи и чорапи, а хирургът собственооръчно ми върза ръцете и стегна челюстите ми с носна кърпа, след това заключи вратата отвън и

побърза да отиде на обяд, като ме остави сам с тишината и размишленията.

Тогава с крайно задоволство открих, че ако устата ми не беше стегната с носна кърпа, бих могъл да говоря. Утешен от тази мисъл, почнах да преповтарям на ум пасажите от „Вездесъщието господне“, както имах навик да правя, преди да се отдам на съня, но ето че две гладни котки с кавгаджийски нрав се промъкнаха през някаква дупка в стената, скокнаха отгоре ми, измяукаха войнствено *à la Catalani*^[16], настаниха се една срещу друга върху лицето ми и се впуснаха в недостойна свада за нищожното предимство над моя нос.

Но също както загубата на ушите се оказа средство за Магът, т.е. за персийския маг Гъш^[17] да завоюва трона на Кир и отрязването на носа дало възможност на Зопир^[18] да завладее Вавилон, така и загубата на няколко унци от лицето ми спомогна да се спаси тялото ми. Дошъл на себе си от болката и пламнал от възмущение, с един-единствен замах скъсах вървите на ръцете и превръзката на челюстите. Прекосявайки стаята, хвърлих презрителен поглед към воюващите, рязко вдигнах прозорчето на капандурата и за техен безпределен ужас и разочарование извънредно ловко се измъкнах навън.

Тъкмо в този момент караха обирача на дилижанси У., на когото необикновено много приличах, от градския затвор към бесилото, издигнато за екзекуцията му в покрайнините. Поради прекалена телесна немощ и продължително здравословно неразположение, той се радваше на привилегията да го водят без окови; облечен с костюма на осъдените на смърт чрез обесване — извънмерно подобен по вид на моя, — У. лежеше, опънал се с цял ръст на дъното в колата на палача (която случайно минаваше под прозорците на хирурга точно когато се измъквах) — никаква охрана, освен заспалия каруцар и двама пияни новобранци от VI пехотински полк.

Като всеки неудачник, скочих и се намерих вътре в самата кола. У., съобразителен момък, веднага съзря удобния случай. Рипна, стрелна се назад като мълния, сви по някаква странична уличка и дордето премигна, изчезна от погледа ми. Новобранците, разбудени от суетнята, не можаха да проумеят какво всъщност става. Ала виждайки човек, точно копие на злодея, застанал прав пред очите им на сред колата, веднага решиха, че мошеникът (имайки пред вид У.) се готви да побегне (дословно така се изразиха) и след като споделиха това си

мнение, сръбнаха по глътка и ме повалиха с прикладите на мушкетите^[19].

Не след дълго стигнахме до местоназначението. В моя защита естествено нищо не можеше да се каже. Обесването бе неизбежната ми участ. Примирих се с нея, изпълнен донякъде с апатия, донякъде с горчивина. Бидейки до известна степен циник, изпитах до едно всички кучешки емоции^[20]. Между другото палачът надяна клупа на шията ми. Бурето се търкулна.

От описание на онова, което изпитах на бесилото, ще се въздържа, макар и несъмнено да бих могъл да кажа нещо, а това е въпрос, върху който нито веднаж досега не са се изказвали задоволително. Всъщност, за да пишеш на тази тема, необходимо е сам да си бил обесван. Всеки автор трябва да се ограничава с неща, извлечени от собствения му опит. Така например Марк Антоний^[21] съчинил трактата върху напиването.

В допълнение бих могъл да отбележа само, че въпреки всичко не умрях. Тялото ми успяха да обесят, но дъхът ми (тъй като нямах такъв) не успяха да изкарат и ако не беше възелът под лявото ми ухо (който усещах като твърдо колосана войнишка яка), смея да заявя, че едва ли изпитах някакво неудобство. А що се отнася до резкия трус във врата, последвал търкулването на бурето, той ми въздействува чисто и просто благотворно, върна в предишното положение главата ми, изкривена от дебелия джентълмен в дилижанса.

Разбира се, сторих каквото бе по силите ми, за да възнаградя тълпата. Разправяха, че агонията ми била неповторима. Гърчовете — почти неподражаеми, безподобни. Простолюдието ревеше: „Би-и-и-ис!“ Неколцина изгубиха сваят, а много от жените откараха в къщи, изпаднали в истерия. Някакъв художник се възползува от случая да скицира на самото място един етюд, с помощта на който после довърши възхитителната си творба „Одирането на Марсий“^[22].

След като достатъчно забавлявах множеството, сметнах за благоразумно да смъкнат трупа ми от бесилката... освен това истинският престъпник междувременно бил заловен и самоличността му установена — факт който, с прискърбие трябва да призная, така и остана неизвестен за мен.

По мой адрес естествено се изляха безброй съчувствени слова, но понеже никой не предяви претенции към тленните ми останки,

разпоредиха се да ме погребат в обща гробница.

И там след законния срок ме настаниха. Гробарят си отиде, а аз останах сам. В същия миг си припомних едно двустихие от „Недоволника“ на Марстън:

*„... Добър другар смъртта е,
тя винаги отворен своя дом държи...“*

Явна лъжа.

Ритнах капака на ковчега и излязох от него. Помещението беше страшно мрачно и влажно, скуката почна да ме мъчи. За да се развлека, взех опипом да се разхождам покрай многобройните ковчези, наредени околоръст. И един по един ги смъкнах от местата им, отворих капаците и потънах в размисли над тленните останки в тях.

— Този — подхванах аз своя монолог, като се препънах в тлъстия и подпухнал труп, — този без съмнение е бил в буквалния смисъл на думата нещастник... несретник. На него му е била отредена ужасната орис не да върви, а да залита... да премине през живота не като човешко същество, а като слон... не като човек, а като носорог.

Опитите му да се движи право напред са били чисто и просто несполука, а усилията да се обърне — напразни. Пристъпел ли крачка напред, нещастникът трябвало да направи две надясно и три наляво. Заниманията му се ограничавали в изучаване поезията на Краб^[23]. Не бил в състояние да си представи чудото на *pirouette*^[24]. За него *pas de rapillon*^[25] било абстрактно понятие. Никога не се е изкачвал на върха на някой хълм. Никога от никоя камбанария не се е любувал на великолепието на столичния град. Жегата е била негов смъртен враг. В кучешки горещите дни животът му наистина бил кучешки. В такива дни му се присънвали пламъци и задух... планински грамади една връз друга... Пелион върху Оса^[26]. Дъх не му стигал... С една дума казано, дъх не му стигал. Да свириш на духови инструменти според него било безразсъдство. Той е изобретателят на всички видове вентилатори. Покровителствувал Дю Пон, фабриканта на ковашки духала, и умрял по най-недостоеен начин, опитвайки се да запуши пура. Неговият

случай безпределно ме заинтригува — участ, на която искрено съчувствувам.

— Но този — продължих аз, — този — и злобно измъкнах от ложето му кльошав, дълъг и с по-особена външност мъртвец; той ми напомни нещо познато и неприятно, — този е мизерник, който не заслужава никакво състрадание. — Изричайки тези думи, с палеца и показалеца хванах носа на обекта на моето красноречие и го сложих да седне на пода, за да мога да го разгледам по-отблизо; продължих да го държа така, на разстояние една ръка от мен, а монологът ми не преставаше да се лее.

— Не заслужава — повторих аз, — никакво състрадание не заслужава. И кому всъщност би хрумнало да съчувствува на една сянка? При това нима не е изпитал в пълна мяра блаженството на смъртните? Той е съзателят на високите паметници... на бойните кули... на гръмоотводите... на пирамидалните тополи. Неговият трактат „Сенки — пладнешки и мъртвешки“ го обезсмърти. Редактира с изключително умение последното издание на „Южно от костите“. Съвсем млад влезе в колежа, за да изучава пневматика. След това се завърна в къщи, вечно глаголствуваше и свиреше на френски рог^[27]. Покровителствуваше гайдарите. Капитан Баркли^[28], който поведе поход срещу Времето, не се осмели да поведе поход срещу него. Любимите му автори бяха Тувдъх и Тувъздъх, а любимият художник — Физ^[29]. Умря славно, вдишвайки газ — *levique flatu corripitur*^[30], също като *fama pudicitiae*^[31] у Йеронима^[32]. Несъмнено той беше...

— Как *можяхте*?... Как... *можяхте*? — прекъсна ме обектът на моите порицания, задъхвайки се, и с отчаяно усилие разкъса превръзката, стегнала челюстта му, — как *можяхте*, мистър Бездъх, да бъдете тъй дяволски жесток и да ми стискате по този начин носа? Нима не забелязахте как са ми вързали устата... при това *трябва* да знаете... ако изобщо знаете нещо... с какъв огромен излишък от дъх разполагам аз. Ако *не знаете* обаче, седнете и сам ще видите. В положение като моето, уверявам ви, извънредно голямо облекчение е да ти се отдаде възможност да отвориш уста... да ти се отдаде възможност да се впуснеш в подробности... да побеседваш с особа, като вашата, която не се смята за призвана след всяка втора фраза да прекъсва нишката на една джентълменска реч. Прекъсването на чужда мисъл е предосадно и *трябва* да се забрани... не сте ли на същото

мнение, а? Не ми отговаряйте, моля ви!... В даден момент достатъчно е само едно лице да говори... Така или иначе, все някога ще свърша и тогава можете вие да продължите... Как, дявол го взел, сър, попаднахте в тази дупка?... Нито дума, умолявам ви... от известно време и аз самият се намирам тук... чудовищно нещастие!... Вече сте чули, предполагам?... Страхотно злочеста участ!... Минавах точно под вашите прозорци... съвсем наскоро... горе-долу по времето, когато сценичната страст ви бе обзела... ужасно произшествие!... Известна ви е фразата „поемам дъх“, нали?... Дръжте си езика, казвам ви!... Та аз поех нечий чужд дъх!... А винаги съм разполагал в изобилие от моя собствен!... На ъгъла срещнах Дърабърсън... не ме остави и дума да издумам... ни сричка успех да гъкна... и последицата — епилептичен припадък... Дърабърсън офейка... по дяволите всичките му там глупаци!... Взеха ме за умрял и ме бутнаха тук, в тая дупка... благородна постъпка от тяхна страна, а?... Чух всичко, което разправяха за мен... чиста лъжа... ужасяващо!... Изумително!... Оскърбително!... Отвратително!... Архинепонятно!... et cetera... et cetera... et cetera... [33]

Невъзможно е да си представите в какво смайване изпаднах при тази неочаквана пледоария, нито пък радостта, когато лека-полека проумях, че дъхът, поет по такава щастлива случайност от джентълмена (в когото скоро разпознах моя съсед мистър Дъхколкощещ), беше в действителност същият онзи дъх, без който бях останал по време на разговора с жена си. Времето, мястото и обстоятелствата доказваха, че по въпроса не може да има и съмнение. И въпреки това не пуснах веднага хобота на мистър Д., не го пуснах още дълго време, а откривателят на пирамидалните тополи продължи благосклонно да ми дава обяснения.

Към подобно поведение ме подтикна онова привично благоразумие, което винаги е било доминиращата черта в характера ми. Съзнавах, че по пътя към моето спасение биха могли да се изпречат безброй препятствия, които единствено изключителните усилия от моя страна биха били в състояние да преодолеят. Мнозина, мислех си аз, са склонни да ценят дадено нещо, което се намира в тяхно притежание — макар и то да няма никаква стойност за своя притежател... макар и да му създава само неприятности и грижи... право пропорционално на облагите, които другите биха могли да

извлекат от преминаването му в техни ръце или право пропорционално на загубата му от самите тях. Нима не е допустимо случаят с мистър Дъхколкощеш да е точно такъв? Ако се покажех нетърпелив да се сдобия с дъха, от който той в момента така много желаше да се избави, нямаше ли да го подбудя към изнуда? С въздишка си припомних, че този свят е пълен с подлеци, които не биха се поколебали да извлекат изгода от нещастията, сполетяло дори най-близкия им съсед, и то тъкмо тогава (забележката е на Епиктет^[34]), когато хората с четири очи гледат как да се избавят от бремето на собствената си злочестина — в такива моменти подобни люде изпитват най-малко благоразположение да утешат своите ближни.

Продължавайки здраво да стискам мистър Д. за носа, реших, че е уместно да изградя своя отговор, съобразно доводите, до голяма степен наподобяващи по-горе изложените.

— Чудовище — подхванах аз с тон на най-дълбоко възмущение, — чудовище и двудъхов глупак!... И *ти* ли, за чиито безчинства небесата са благоволили да те накажат с двояк дъх... и *ти* ли, — ей, чуваш ли! — се осмеляваш да се обръщаш най-безцеремонно към мен, сякаш сме били и пребили, а?... Лъжел съм, а? — я го виж ти! И „дръж си езика!“... Хубави приказки, няма що, към джентълмен с един-единствен дъх!... И то тъкмо когато в моя власт е да те избавя от бедата, която напълно заслужено те мъчи — да отнема излишъците от жалкия ти дъх.

Също като Брут^[35] зачаках отговора, с който подобно ураган, мистър Дъхколкощеш мигновено ме обезоръжи. Възражение след възражение, извинение след извинение. Не остана условие, на което той да не се съгласи с готовност — и ни едно от тях не оставих да ми се изплъзне, без да извлека възможно най-голямата изгода.

Предварителните преговори най-сетне приключиха, моят познат ми даде обратно дъха, за който (след щателна проверка) по-късно му връчих ръкописа.

Известно ми е, че мнозина ще ме упрекнат, загдето по такъв повърхностен начин описах сделката, засягаща нещо толкова неосезаемо. Ще се изкажат мнения, че е трябвало да се впусна по-обстойно в подробностите на явление, чрез което — и това е съвсем вярно — би могло да се хвърли не малко нова светлина върху един преинтересен клон от философията на материалното.

На всичко това за съжаление не съм в състояние да отговоря. Само един бегъл намек — това е единственият отговор, който ми е разрешено да дам. Има *обстоятелства*... оставете, след като премислих внимателно, смятам, че по-безопасно ще бъде, ако се говори колкото може по-малко по въпрос, толкова деликатен... повтарям, *толкова деликатен*, а освен това тук са преплетени и интересите на трето лице, чийто сатанински гняв в настоящия момент ни най-малко не бих желал да си навличам.

Скоро след уреждането на неизбежните уговорки се опитахме да се измъкнем от подземията на гробницата. Сплотената мощ на нашите възвърнати към живота гласове даде доволно блестящ резултат. Мистър Пак-Ножици Компиляторсън, редактор на либералния официоз, отново публикува трактата „Върху природата и произхода на подземните шумове“. В колоните на един от демократичните вестници последва отговор... възражение... опровержение и... потвърждение. Обаче едва след отварянето на криптата полемиката приключи — появата на мистър Дъхколкощещ и моята собствена доказва, че и двете спорещи страни по начало стоят на погрешни становища.

Не е възможно да приключа с подробностите, отнасящи се до едни от най-феноменалните периоди в моя и без друго по всяко време изпълнен с предостатъчно събития живот, без да привлече още веднаж вниманието на читателя върху достойнствата на непридирчивата философия, всякога играла роля на изпитан и неуязвим щит срещу онези стрели на злочестината, които нито се виждат, нито се усещат, а още по-малко пък се поддават на промишление. Напълно в духа на тази мъдрост е и следният исторически факт: израилтяните в древността изповядвали веруюто, според което вратите на Небето непременно ще се отворят както пред грешника, така и пред светеца, стига той да носи в гърдите си силни дробове и сляпа вяра, за да извика с всичка сила думата: „Амин!“ Напълно в духа на тази мъдрост е и друг един исторически факт: когато страшната чума вилнеела в Атина и вече опитали какво ли не, за да се избавят от нея, Епименид^[36] — както Лаерций^[37] разказва във втората си книга за този философ — посъветвал атиняните да издигнат олтар и храм „на съответното божество“.

Литълтън Бари^[38]

[0] Литературно списание, излизащо в Единбург от 1817 г., в което на времето се печатали „разкази на ужаса“. — Б.пр. ↑

[1] Салманасар III, цар на Асирия от 859 г. до 824 г.пр.н.е. — Б.пр. ↑

[2] Столица на Израилевото царство. — Б.пр. ↑

[3] Легендарен цар на Асирия от 836 г. до 817 г.пр.н.е. — Б.пр. ↑

[4] Столица на Асирия на р. Тигър. — Б.пр. ↑

[5] Град в държавата на филистимляните, обсаждан от Псаметих I. — Б.пр. ↑

[6] Псаметих I (VII в.пр.н.е.), египетски фараон. — Б.пр. ↑

[7] Тук: наистина (лат.). — Б.пр. ↑

[8] Герой от романа „Юлия, или новата Елоиза“ от Жан-Жак Русо (1712–1778). — Б.пр. ↑

[9] И пътят на страстите ме води към истинската философия (фр.). — Б.пр. ↑

[10] Лека, въздушна, танцова стъпка (фр.). — Б.пр. ↑

[11] Уилям Годуин (1756–1836), английски писател и философ. — Б.пр. ↑

[12] Роман от Годуин за епохата на Кромвел, публикуван през 1817 г. — Б.пр. ↑

[13] Анаксагор (500?-428 г.пр.н.е.), гръцки философ-материалист. — Б.пр. ↑

[14] Любовни писма (фр.). — Б.пр. ↑

[15] Романтична трагедия от американския драматург Дж. А. Стоун (1800–1834). — Б.пр. ↑

[16] Анджелика Каталани (1779–1849) — прочута италианска певица. — Б.пр. ↑

[17] Цар Кир наказал мага Гъш за някакво провинение с отрязване на ушите. — Б.пр. ↑

[18] Зопир — персийски сатрап, известен в историята с предаността си към Дарий I (персийски цар от 521 г. до 485 г.пр.н.е.). Сам отрязал носа и ушите си, за да се промъкне в обсадения от Дарий Вавилон, Зопир успял да убеди жителите на града, че самият Дарий е виновникът за жестокото му обезобразяване. След като вдъхнал доверие на вавилоните, които му поверили охраната на две от крепостните врати, той отворил тези врати на персите и ги пуснал да влязат. — Б.пр. ↑

[19] Старовремска пушка с гладка цев. — Б.пр. ↑

[20] Циници — секта старогръцки философи, основана от Сократовия ученик Антистен. Името „циници“ произхожда от гимназията в Кинозаргос (стгр. „кион“ — куче), за което получили прозвището „кучета“. — Б.пр. ↑

[21] Марк Аврелий Антонин (121–181) — Римски император, автор на дванадесет тома „Размишления върху самия мен“ (на гръцки), в които излага моралните доктрини на стоическата школа. (В текста на оригинала Едгар По неправилно изписва името му Антоний вместо Антонин.) — Б.пр. ↑

[22] Марсий или Марсиас (митол.) — млад фригиец, сати́р или силён, който според преданието на едно надсвирване дръзнал да съперничи на бога Аполон. Уговорката била, че победителят имал правото да прави каквото иска с победения. Понеже музите провъзгласили бога за победител, Аполон завързал Марсий на едно дърво и жив го одрал, за да накаже дързостта му. — Б.пр. ↑

[23] Джордж Краб (1754–1832) — английски поет; игра на думи: „краб“ (англ.) означава „рак“ и „вървя заднишком“. — Б.пр. ↑

[24] Танцова стъпка, при която танцуващият се върти на палци около себе си (фр.). — Б.пр. ↑

[25] Лека танцова стъпка (фр.). — Б.пр. ↑

[26] Пелион — гориста планина в Гърция (Изт. Тесалия), днес се нарича Плесиди. Оса, древното име на планински масив в континентална Гърция, днешното име на Оса е Кисоро. Когато Титаните въстанали срещу Зевс и боговете и поискали да се изкачат на Олимп, те струпали Пелион върху Оса, за да стигнат обиталището на боговете. — Б.пр. ↑

[27] Меден духов инструмент, разновидност на ловджийския рог. — Б.пр. ↑

[28] Принц Михаил Богданович Баркли де Толи (1761–1818), руски генерал от шотландски произход, отличил се в битката при Бородино (1812). — Б.пр. ↑

[29] Псевдоним на английския художник Х. К. Браун, известен с илюстрациите си към Дикенсовите произведения. (Игра на думи: „физ“ (англ.) означава „физиономия“, „муцуна“, „лице със смешен израз“.) — Б.пр. ↑

[30] При най-лек полъх (лат.). — Б.пр. ↑

[31] Славата на целомъдрието (лат.) — Б.пр. ↑

[32] Йероним Блажени (331–420) — отец на латинската църква, дълбок познавач на класическите литератури, най-начетеният и най-красноречивият писател от западните отци; превел библията на латински, с чийто превод („Вулгата“) и до днес католическата църква си служи. В авторска бележка под линия Едгар По дава целия израз: „Крехка е славата на целомъдрието у жените и като цвят най-гиздав при най-лек повеи чезне, при най-лек полъх най-лесно се прекършва“ (лат.). — Б.пр. ↑

[33] И т.н.; и прочие (лат.). — Б.пр. ↑

[34] Епиктет (I в.пр.н.е.) — философ-стоик, основното начало на неговата философия било: „Търпи и се въздържай!“ — Б.пр. ↑

[35] Марк Антоний Брут (86–42 г.пр.н.е.), един от любимците на Юлий Цезар, който заедно с Касий подготвил заговора срещу Цезар. Последният, съзирайки Брут сред убийците си, престанал да се брани, покрил главата си с тогата и извикал: „И ти ли, сине мой!“ — Б.пр. ↑

[36] Епименид Гноски (VII в.пр.н.е.) — критски философ, полуисторическо, полумитическо лице; бил син на нимфа и проспал петдесет и седем години от живота си в една пещера („Епименидовият сън“). На Епименид се приписва важна роля в развитието на религиозните и политически институции; според преданието той притежавал гадателски дар и с помощта на очистителни жертви спасил Атина от чумна епидемия. — Б.пр. ↑

[37] Лаерций (Диоген Лаертски, III в.пр.н.е.) — гръцки философ, автор на десеттомния труд „Животът, ученията и мненията на именити философи“. — Б.пр. ↑

[38] Разказ, написан от американския автор Едгар Алън По под псевдонима Литълтън Бари. — Б.ел.кор. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.